

Natur och Miljös naturskolor – säkerhetsplan

1. Allmänt

Denna säkerhetsplan gäller den utomhusverksamhet som Natur och Miljös naturskolor driver. Verksamheten innefattar naturskoldagar för skol- och daghemsgrupper, undervisning för lägerskolgrupper samt utbildningstillfällen för bl.a. lärare/pedagoger och studerande. Vi utgår från samma säkerhetsplan vid övriga tillfällen, t.ex. fritidsverksamhet, där naturskolornas anställda leder utomhusverksamhet för barn eller vuxna. Säkerhetsplanen kompletteras vid behov för andra former av verksamhet. I detta dokument syftar ordet *naturskoldag* på alla olika former av verksamhet.

Säkerhetsplanen finns till påseende på Natur och Miljös webbsida:
www.naturochmiljo.fi/naturskola/vad-ar-naturskola/sakerhet/

Naturskolornas verksamhet planeras och genomförs av naturskollärarna, som arbetar vid någon av Natur och Miljös fyra naturskolor: Kvarkens naturskola, Naturskolan Uttern (huvudstadsregionen och västra Nyland), Åbolands naturskola och Ålands naturskola.

Kontaktuppgifter:

Kvarkens naturskola, tfn 040 419 9756 eller 045 880 4480 / www.kvarkensnaturskola.fi

Naturskolan Uttern, tfn 050 462 9947 eller 045 880 4460 / www.naturskolanuttern.fi

Åbolands naturskola, tfn 045 2700 314 eller 050 543 8560 / www.abolandsnaturskola.fi

Ålands naturskola, tfn 045 2700 318 eller 045 270 0317 / www.alandsnaturskola.fi

Ledande miljöpedagog, Jonas Heikkilä, tfn 045 270 0312

Natur och Miljö rf, verksamhetsledare Camilla Sederholm, tfn 045 270 0313

2. Beskrivning av verksamheten

Alla Natur och Miljös naturskolor bedriver en ambulerande verksamhet, vilket innebär att verksamheten ordnas i skolers och daghems närmiljöer, i olika friluftss- och rekreationsområden, vid naturstigar samt i andra liknande utomhusmiljöer. Vi undervisar i olika typer av skogsmiljöer, stadsnära parkmiljöer samt miljöer vid vattendrag. Under en naturskoldag får en elev- eller barngrupp tillsammans med gruppens lärare/pedagog(er) eller övriga vuxna ta del av utomhuspedagogisk undervisning i form av undersökningar, lekar, samarbetsövningar samt övriga uppdrag och aktiviteter i utemiljön. Beroende på dagens tema kan olika redskap och verktyg användas i undervisningen. Läs mera om naturskolornas verksamhet på naturskolornas hemsida www.naturskola.fi.

I verksamheten beaktas de rättigheter och skyldigheter som ingår i allemansrätten. Vid tillfällen då verksamheten ordnas på ett naturskyddsområde beaktas ytterligare reglerna för respektive område. Vi strävar efter att undvika spridningen av invasiva arter och sjukdomar olika naturområden emellan genom hygienrutiner kring fältbiologisk utrustning. Grupperna informeras vid behov om ovannämnda regler och rutiner.

3. Grupper som deltar i verksamheten

Majoriteten av grupperna som deltar i naturskolornas verksamhet är skol- och daghemsgupper med tyngdpunkt på årskurserna 1-6, förskolegrupper samt grupper inom småbarnspedagogiken (barn i åldern 3-5 år) tillsammans med gruppernas egna pedagoger. Ibland kan verksamheten också riktas till yngre och äldre barn. Hädanefter hänvisar vi i texten till barn och elever i olika åldrar som *barn* samt till alla barn- och elevgrupper i olika åldrar som *barngrupper*. Naturskolorna undervisar även olika slags vuxengrupper såsom lärare, småbarnspedagoger och studerande. Därtill möter naturskollärarna i mindre utsträckning grupper inom fritidsverksamhet, t.ex. på läger och familjeutflykter/utflykter för allmänheten.

4. Ansvarsfördelning i naturskolornas utomhusverksamhet

4.1. Naturskoldagar för skol- och daghemsgupper

Den ansvarige läraren/pedagogen (hädanefter *pedagogen*) som med sin barngrupp deltar i en naturskoldag har ett odelbart ansvar för barnen och deras säkerhet. Naturskolan som utomstående instans ansvarar endast för undervisningens upplägg och innehåll. Då naturskolorna arrangerar läger är det Natur och Miljö som bär ansvaret för deltagarna (se mer under 4.2. Läger). En barngrupp utan ansvarig pedagog/ vuxen kan inte delta i Natur och Miljös naturskolors verksamhet.

Gruppens pedagog bör ha information om barnens eventuella allergier eller övriga hälsotillstånd som kan utgöra en riskfaktor under naturskoldagen, och skall vid behov informera naturskolläraren om dessa.

Gruppens pedagog har skyldighet att ingripa om barns beteende på något sätt utgör en säkerhetsrisk. Hen bör även på förhand meddela om en viss typ av aktiviteter behöver undvikas, eller att under dagen avbryta en aktivitet med hänvisning till säkerheten.

Gruppens pedagog bör ha en laddad mobiltelefon med sig under naturskoldagen och förmedla numret till naturskolläraren.

4.2. Läger

På läger i naturskolornas egen regi ansvarar Natur och Miljö för säkerheten för deltagarna. Alla deltagare är försäkrade via Natur och Miljö. Naturskollärare och övriga lägerledare bör tillsammans ha en säkerhetsgenomgång för att kartlägga risker samt

säkerställa att alla känner till säkerhetsrutinerna samt var säkerhetsutrustning så som brandsläckare, nödutgångar och första hjälpen finns. Inför varje läger uppgörs en egen säkerhetsplan.

Att på förhand kartlägga deltagarnas allergier, sjukdomar och simkunnighet är viktigt ur en säkerhetssynpunkt. Lista med deltagarnas namn och kontaktuppgifter till vårdnadshavare bör finnas till hands. Lägrets program och antalet övervakare ska planeras enligt säkerhetsaspekter. Samtliga ledare ska ha alla viktiga telefonnummer i sin telefon. På lägret ska en större sjukvårdslåda finnas samt mindre sjukvårdskit för aktiviteter runt om på området. För att förebygga sjukdomar är det viktigt att påminna om handtvätt innan matlagning, innan man äter och efter toalettbesök.

4.3. Övrig utomhusverksamhet

I de fall då beställaren inte är en skola eller ett daghem diskuteras ansvarsfördelningen vid behov separat. Som regel deltar barn i naturskolans verksamhet tillsammans med en vuxen och på dennas ansvar. Vuxna deltar på eget ansvar.

Vid familjeutflykter, utomhusevenemang eller övriga tillfällen då naturskolan ordnar aktiviteter för familjer eller allmänheten deltar barn tillsammans med en vårdnadshavare eller annan av dessa utvald vuxen och på dennes ansvar. Vuxna deltar alltid på eget ansvar.

5. Riskfaktorer i utomhusverksamheten och deras förebyggande

Naturskolläraren ska vara utbildad inom första hjälpen (Röda korsets eller en motsvarande arrangörs kurs i minst nödförstahjälp och helst åtminstone FHJ 1). Första hjälpen-utrustning finns alltid med under uteundervisningen (se separat utrustningslista). Till säkerhetsutrustningen hör också laddad mobiltelefon (vintertid vid behov även portabel laddare) med programvaran 112 Finland, som gör det möjligt för Nödcentralverket att positionera ett nödsamtal (förutom på Åland). Naturskolläraren ska även ha numret till giftinformationscentralen sparad i mobiltelefonen.

Valet av undervisningsmiljön för naturskoldagen görs i samtal med den beställande pedagogen. Ifall den valda platsen är okänd för såväl naturskolan som beställaren, bekantar sig naturskolläraren i mån av möjlighet med platsen på förhand. Naturskolläraren ska även muntligt kunna instruera räddningspersonalen till platsen där gruppen befinner sig och veta var de närmaste platserna som är tillgängliga med bil finns.

Då nya naturskolteman planeras bör säkerhet vara en egen punkt i planeringen. Naturskolläraren beaktar även i mån av möjlighet risk- och säkerhetsfaktorer i den närmare planeringen av upplägg och aktiviteter inför varje enskild naturskoldag. Information om dagens tema, lämplig klädsel och utrustning som behövs skickas på förhand till barngruppens pedagog, som i sin tur informerar hemmen.

Under naturskoldagen ger naturskolläraren inför varje aktivitet tydliga instruktioner som utgör trygga ramar för genomförandet av aktiviteten. Naturskolan använder en del

redskap, t.ex. lappar, kikare, burkar, håvar, vadarbyxor, fältkök, knivar, tändstål m.m. Naturskolläraren instruerar alltid deltagarna i hur utrustningen ska användas. Trasiga redskap repareras eller ersätts av nya.

I *Tabell 1. Riskfaktorer i Natur och Miljös naturskolors utomhusverksamhet och deras förebyggande* finns de viktigaste riskfaktorerna i naturskolornas verksamhet utomhus och deras förebyggande åtgärder uppräknade. På listan finns enbart sådant som naturskolläraren i sin yrkesroll har möjlighet att ta i beaktande. Gruppens pedagog har under alla omständigheter ett odelbart ansvar för barnen och deras säkerhet (se kapitel 4.1).

6. Rapportering och uppföljning av olycksfall och tillbud

Gruppens pedagog eller annan vuxen person, som har det odelbara ansvaret för sin grupp, ansvarar för rapportering om olycksfall eller tillbud till skolan/ daghemmet, vårdnadshavare och övriga vederbörande. På läger i Natur och Miljös regi sköter naturskolläraren eller övriga lägerledare kontakten till vårdnadshavaren.

Naturskolläraren bokför olyckor och allvarliga tillbud i sin verksamhet samt rapporterar om dessa till sin förman. Natur och Miljös naturskolor har ett gemensamt bokföringsdokument för detta syfte.

7. Riskkommunikation

Vid allvarigare olyckor eller tillbud ska naturskolläraren omgående informera den ledande miljöpedagogen eller verksamhetsledaren om vad som skett, vem som är inblandade och gruppens kontaktuppgifter. Ledande miljöpedagogen, verksamhetsledaren eller kommunikationsskötaren sköter sedan all kontakt med eventuell media och andra intressenter, naturskolläraren hänvisar endast all sådan kontakt vidare.

8. Fortsatt säkerhetsarbete

Varje naturskola håller säsongvis (vår och höst) en genomgång av olycksfall och tillbud som skett under säsongen och gör vid behov justeringar i säkerhetsrutiner och utrustning. Natur och Miljös naturskolor utvärderar årligen (december-januari) gemensamt verksamheten ur säkerhetsperspektiv, diskuterar eventuella behov av ändringar i säkerhetsdokument, -rutiner, och -utrustning samt genomför dessa. Alla nyanställda, inklusive visstidsanställda och inhoppare bör läsa denna säkerhetsplan i början av sin anställning.

Tabell 1. Riskfaktorer i Natur och Miljös naturskolors utomhusverksamhet och deras förebyggande.

1. Trafik	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none"> • Olycka i trafiken
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none"> • Trafiken på vägen till och från undervisningsplatsen
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none"> • Val av trygg rutt och mötesplats • Rätt utrustning på/ i bil • Kontroll av väglag: anpassning av körrutt/-stil i enlighet med vädret. Överväga att inhibera naturskoldagen vid farligt/mycket farligt trafikväder.
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none"> • Första hjälpen enligt behov • Ringa 112
2. Sol och värme	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none"> • Solsting • Värmeslag • Brännskador • Illamående • Huvudvärk • Vätskebrist
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none"> • Soligt och varmt väder • Tung fysisk aktivitet, t.ex. springlekar • Otillräckligt solskydd • Olämplig klädsel • Avsaknad av skugga • Glömma att dricka/avsaknad av dricksvatten
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none"> • Informera gruppen på förhand om lämplig klädsel för väder/plats och aktivitet. • Informera gruppen om att ta med tillräckligt med dricksvatten. • Kontrollera klädsel innan avfärd. • Påminna barnen om att dricka, att använda solkräm och att justera klädsel under dagen. • Välja en plats med tillräckligt med skugga/söka sig till skuggan vid behov.

	<ul style="list-style-type: none">• Anpassa programmet enligt väder; mer stillsamma övningar och vilopauser i hetta.• Regelbundna kontrollfrågor till gruppen och individuella barn: t.ex. känner du dig varm/är du illamående/har du huvudvärk?
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none">• Flytta till skugga och sval plats.• Skölja ansikte/huvud med vatten.• Dricka vatten.• Om möjligt skicka eleven/barnet som drabbats tillbaka till skolan/daghemmet med en ansvarig vuxen.• Avbryta naturskoldagen.• Vid misstanke av värmeslag ringa 112.
3. Regn och kyla	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none">• Bli blöt• Frysa• Köldskador• Hypotermi
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none">• Regn/snöblandat regn/snö• Hård/kall vind• Kyla• Olämplig klädsel• Mycket stillastående• Barn som börjar spämma musklerna och stå stilla när de blir kalla
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none">• Informera gruppen på förhand om lämplig klädsel för väder/plats och aktivitet.• Instruera barn att ta med liten matsäck och varm dryck.• Anpassa programmet enligt väder; mera rörelse vid kyla, aktiviteter som kan göras med handskar på osv..• Ha med räddningsfilt.• Ha med ett par sittunderlag eller ett liggunderlag där skadad/sjuk elev vid behov kan ligga ner.• Söka sig till plats i lä.• Instruera om hur man får upp och behåller värmen i kroppen.• Kontrollera och justera klädsel i början av och under dagen.

	<ul style="list-style-type: none">• Regelbundna kontrollfrågor till gruppen och individuella barn samt visuell check på fingrar, kinder osv.• Ha med tarp/vind- och regnskydd om möjligt.• Ha med extra sockor, vantar och varm tröja/jacka om möjligt.
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none">• Byta till torra kläder/klä på mera kläder.• Dricka varm dryck.• Använda räddningsfilt.• Om möjligt skicka barnet som drabbats tillbaka till skolan/daghemmet med en ansvarig vuxen.• Avbryta naturskoldagen.• Vid misstanke om hypotermi ringa 112.
4. Övriga väderrelaterade risker	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none">• Olyckor orsakade av stormar, blixtnedslag, snöskred, tromber, fallande träd och dyl.
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none">• Stormar, blixtnedslag, snöskred, tromber, fallande träd och dyl.
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none">• Följa med väderleksrapporter och varningar samt iaktta vädret.• Överväg att inhibera naturskoldagen vid farligt/mycket farligt väder (orange/röd varning).• Beakta vädret vid val av plats för programmet.• Beakta de risker vädret kan ge upphov till och vid behov avbryta/inhibera aktiviteten.
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none">• Vid behov avbryta/inhibera aktiviteten.• Vid olyckor ge första hjälpen och ringa 112 enligt behov.
5. Vatten	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none">• Ramla i vatten eller annars blöta ner sig• Frysa, köldskador, hypotermi• Hamna under vattnet• Drunkna
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none">• Hala stenar/klippor vid stranden• Okända bottenförhållanden• Vada för långt ut

	<ul style="list-style-type: none">• Ramla/få vatten i vadarbyxorna• Fastna i botten när man vadar• Gå igenom isen• Oändamålsenlig klädsel och/eller skor• Ramla i vattnet från brygga/båt/strand• Svårövervakade stränder
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none">• Informera gruppen på förhand om lämplig klädsel för väder/plats och aktivitet.• Instruera barn att ta med ombyteskläder, stövlar (och varm dryck).• Välja en trygg plats för aktiviteter vid/i (närheten av) vatten.• Kontrollvada innan barnen går i vattnet vid okända stränder.• Ha koll på isläget.• En vuxen övervakar alltid de barn som är i vattnet.• Ha gruppen under uppsikt.• Tydliga instruktioner och regler om hur vi arbetar och regler om hur vi arbetar och rör oss vid/nära vattnet inkl. ev. redskap och vadarbyxor.• Göra deltagarna uppmärksamma på riskfaktorerna i terrängen/vid stranden/i vattnet.• Undvika springlekar, livliga övningar samt övningar med slutna/bundna ögon nära vatten.• Undvika vattenaktiviteter i kyla/dåligt väder.• Ha med räddningsfilt och handduk, livlina vid behov.• Ha isräddningsutrustning vid behov.
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none">• Klä på mera/torra kläder.• Använda räddningsfilt.• Om möjligt skicka eleven/barnet som drabbats tillbaka till skolan/daghemmet med en ansvarig vuxen.• Avbryta naturskoldagen.• Vid misstanke om hypotermi och andra allvarliga fall ge första hjälpen och ringa 112.
6. Terräng	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none">• Halka, snubbla, fastna (t.ex. med foten mellan stenar)• Ramla ner från träd/sten• Springa in i träd/kvistar

	<ul style="list-style-type: none">• Skrubbsår, sticksår av vassa grenar• Slå huvudet• Vricka/bryta fot/handled/arm• Sår/skräp i ögat• Träffas av fallande träd/gren eller rullande sten
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none">• Stenar, stubbar, rötter, liggande trädstammar, övriga ojämna underlag samt blöta och hala ytor i terrängen.• Lockande klätterträd och -stenar.• Olämpliga skodon.• Barn/vuxna som är ovana att röra sig i skogsterräng.• Träd och grenar som är lösa eller skadade samt stora stenar som kan falla eller rulla.
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none">• Instruera om hur man tryggt rör sig i terrängen.• Göra deltagarna uppmärksamma på eventuella riskfaktorer i terrängen.• Välja plats och aktivitet enligt grupp, terräng och väder.• Ha Första hjälpen-väska med.
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none">• Första hjälpen enligt behov.• Omlåstring av mindre sår och skador.• Om möjligt skicka eleven/barnet som drabbats tillbaka till skolan/daghemmet med en ansvarig vuxen.• Vid allvarliga skador ringa 112 och ge första hjälpen.
7. Bett och stick	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none">• Allergiska reaktioner, anafylaktisk chock• Förgiftning• Infektioner• Borrelia-/TBE-smitta• Osäkerhet/ panik i gruppen
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none">• Ormar• Fästingar• Getingar/bin, myggor, älgflugor• Hotande djur el. dyl.
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none">• Informera om lämpliga kläder och skor (gummistövlar eller andra stadiga skor, kläder som täcker kroppen osv.).• Vid behov informera om vilka risker det finns att bli stucken eller biten ute i naturen och hur man kan förebygga detta.

	<ul style="list-style-type: none">• Uppmärksamma gruppens pedagog på förhand på t.ex. ormriskt/fästingrikt område el. getingrik höst.• Påminna om att kontrollera kroppen för fästingar eller bitt efter naturskoldagen.• Ha med en fästingpincett, kortison och antihistamin i första hjälpväskan.• Rekognosera området på förhand i mån av möjlighet.• Vara uppmärksam och reagera på tecken av farliga djur under dagen.• Naturskolläraren överväger om hen tar det fästingvaccin som arbetsgivaren erbjuder.
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none">• Vid ormbett eller andra starka reaktioner ringa 112.• Be den drabbade att ta sin medhavda allergimedicin/hjälpa att sticka dennes adrenalinspruta.
8. Växter och svampar	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none">• Allergiska reaktioner• Anafylaktisk chock• Förgiftning
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none">• Giftiga och allergiframkallande växter och svampar• Tillagning av örtte på örter vi hittar i naturen.
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none">• Instruera om att man inte får sätta okända bär, växter och svampar i munnen.• Vid tillagning av örtte, gå noggrant igenom vilka växter som får användas och deras kännetecken.• Vid behov, peka ut giftiga växter och svampar.• Spara giftinformationscentralens kontaktuppgifter på telefonen.
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none">• Ringa giftinformationscentralen: 0800 147 111, 09 471 977• Vid behov ringa 112• Be den drabbade att ta sin medhavda allergimedicin/hjälpa att sticka dennes adrenalinspruta
9. Eld och stormkök	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none">• Brännskador av eld och gnistor, glöd, hett vatten, heta redskap

	<ul style="list-style-type: none">• Förgiftning, frätskador orsakad av brännvätska• Sår, ögonskada orsakade av flintsensskärvor• Gräs- eller skogsbrand
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none">• Trängsel och för hög fart kring eld/stormkök• Okunskap och oförsiktighet gällande användning av stormkök, eldstål och flintsten samt beteende kring eld.• Handdesinfektionsmedel gör händer hala och är extremt lättantändligt.• Ojämn/hal terräng.• Rädsla/panik hos barn.• Hård vind/vindbyar.• Torr terräng.
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none">• Val av lämplig plats i terrängen för användning av stormkök.• Instruera tydligt i hur man använder stormkök/ eldstål/ flintsten och hur man betar sig kring en eld.• Brännvätskan förvaras på tryggt ställe (skilt från stormköken) och i säkerhetsflaska.• Tändstickor förvaras skilt från övrig utrustning (gärna i naturskollärarens ficka el.dyl.)• Användning av brännvätska och tändstickor endast under uppsikt av en vuxen.• Påminna om att inte använda handdesinfektionsmedel nära elden och att låta händerna torka ordentligt innan man handskas med tändstickor.• Ha släckningsfilt i beredskap.• Användning av skyddsglasögon vid användning av flintsten.• Om möjligt, ha vattenhinkar i beredskap (OBS: inte med stormkök!).
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none">• Ge första hjälpen.• Vid allvarliga skador ringa 112.• Vid misstanke om förgiftning ringa giftinformationscentralen 0800 147 111, 09 471 977• Vid behov avbryta aktiviteten.• Vid behov använda brandfilt/vatten för att släcka elden.

10. Redskap	
Vad kan hända?	Stick-, skär- och övriga sår mm.
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none"> • Okunskap gällande användning av olika redskap samt relaterade risker. • Trängsel och för hög fart kring redskap. • Söndriga redskap. • Handdesinfektionsmedel gör händer hala.
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none"> • Val av lämplig plats för användning av redskap. • Instruera tydligt hur olika redskap används, hur man betar sig när redskapen används samt relaterade risker. • Kontroll av redskap inför varje användning • Regelbunden skötsel av redskap. • Påminna om att låta händerna torka ordentligt efter handdesinfektering före användning av redskap.
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none"> • Ge första hjälpen. • Vid allvarliga skador ringa 112.
11. Farligt avfall i naturen	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none"> • Stick- och skärsår • Risk för smittöverföring
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none"> • Glasbitar, sprutor och övrigt farligt avfall
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none"> • Rekognosera undervisningsmiljön på förhand. • Informera deltagarna om att inte plocka upp vassa föremål, glasbitar, sprutor mm. • Samla upp eller markera farligt avfall från området gruppen rör sig på.
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none"> • Ge första hjälpen. • Vid allvarliga fall ringa 112.
12. Gå vilse	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none"> • Gå vilse
Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none"> • Barn med tendens att gå i väg från gruppen. • Enskilda personer som rör sig från eller till gruppen går vilse. • Naturskolläraren går vilse med eller utan grupp.

	<ul style="list-style-type: none">• Gruppen fördelas och kommer ifrån varandra.
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none">• Be i förväg om relevant information gällande gruppen, t.ex. om särskilda behov eller gruppdynamik.• Instruera gruppen att hålla ihop, inte lämna någon efter sig och hålla koll på varandra.• Instruera gruppen att hela tiden hålla sig på syn- och höravstånd från de vuxna.• Lugna ner gruppen och enskilda barn om panik uppstår.• Rekognosera området på förhand, vid behov ha med karta och kompass.• I större naturområden ge instruktioner kring vad man gör om man tappar bort resten gruppen: stanna upp, krama ett träd, gör dig synlig, gör ljud med jämna mellanrum.• Säkerställa att läraren har naturskollärarens telefonnummer till hands åtminstone i större naturområden eller då det finns stationer med uppgifter långt från varandra.• Delge dagens rutt till gruppen i större naturområden.• Naturskolläraren delger en kollega om var hen rör sig ensam vid rekognosering av ett nytt område.
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none">• Avbryta aktiviteten.• Ropa eller använda visselpipa för att ge ljudsignal till den som är vilse.• Den vuxna som känner till miljön bäst letar reda på barnet som gått vilse.• Ring skolan/daghemmet och fråga om barnet har kommit tillbaka dit.• Vid behov, ringa 112.
13. Gruppdynamik och personrelaterade risker	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none">• Dålig stämning/motivation i gruppen, motstånd till vuxnas instruktioner.• Utåtagerande eller aggressiv person skadar en annan person eller sig själv.• Oberäknelig person gör något oväntat, t.ex. hoppar ner från en höjd, klättrar upp på ett otryggt ställe, använder redskap på ett opassande sätt el.dyl.• En vuxen kan behöva avlägsna sig (med en/flera elever.)

Vad utgör risken?	<ul style="list-style-type: none">• Dålig gruppdynamik, bråk, mobbning.• Barn med tendens att utagera eller agera oberäkneligt.• Panik i gruppen pga. yttre omständigheter, t.ex. orm, getingar, väder.• Pedagogen har inte gruppens tillit.• Pedagogen känner inte gruppens behov.• En utomstående person hotar gruppens säkerhet.• Övriga sociala orsaker.
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none">• Be i förväg om relevant information gällande gruppen, t.ex. om särskilda behov eller gruppdynamik.• Be den ansvariga pedagogen att säkerställa att antalet vuxna motsvarar gruppens behov.• Ingripa i fall av bråk, mobbning el.dyl.• Tydliga instruktioner angående naturskoldagens upplägg, tidtabell och regler (matpaus och eventuell fritid under dagen).
Åtgärd om det händer	<ul style="list-style-type: none">• Repetera gemensamma regler och framföra situationens allvar• Avbryta aktiviteten och lyfta problemet med gruppen.• Behålla lugnet och hålla en diplomatisk inställning.• Avbryta naturskoldagen.
14. Övriga risksituationer	
Vad kan hända?	<ul style="list-style-type: none">• Naturskolläraren blir ensam med gruppen• Pedagogen är inte uppmärksam på vad som sker• Risk för att möta på rovdjur• Yttre hot
Förebyggande åtgärd	<ul style="list-style-type: none">• Informera tydligt om ansvarsfördelning och förväntningar gentemot pedagogen.• Följa skolans/daghemmets riktlinjer hur agera när det finns en risk att möta på rovdjur.• Avbryta naturskoldagen vid behov.

Se också bilaga a-c.